

08.02.2022

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2021 / 624
Toplantı Tarihi/Sayısı : 18.1.2022/168
Karar Numarası : 2022/40
Başvuran : Y. K.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : S. S.
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın yazlık bölgede üç kuzeni ile birlikte günlük ev kiralamak amacıyla irtibat kurduğu kişinin, mülkün aileye kiralanacağını bu yüzden de kendisine evi kiraya vermeyeceğini bildirdiği, dolayısıyla da medeni hali nedeniyle ayrımcı muameleye maruz kaldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Esas incelemesi gerçekleştirilen başvuruda özetle:

a. Başvuran, başvuru dilekçesinde; “ ... ” isimli internet sitesinde Kocaeli ili ... ilçesi ... mahallesinde bulunan müstakil yazlığı üç kuzeni ile birlikte kiralamak istediğini, taşınmazın maliki olan S. S. ile iletişime geçtiğini ancak malik S. S.’nin evin yalnızca aileye kiralanabileceğini beyan ettiğini, bu nedenle de ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini öne sürmekte ve ilgililer hakkında gerekli işlemlerin yapılmasını talep etmektedir.

b. 6701 sayılı Kanununun 18. maddesinin 2. fıkrası uyarınca 02.08.2021 tarihli yazı ile başvuranın iddialarıyla ilgili olarak muhatap S. S.’ den yazılı görüş talep edilmiştir. Muhatabın yazılı görüşü 20.08.2021 tarihinde Kurumumuza ulaşmıştır. Muhatap yazılı görüşünde özetle; yazlık bölgede bulunan taşınmazını aileye kiraya verdiğini, taşınmazın aile kullanımına uygun olduğunu, komşuların da taşınmazın kiraya verilmesinde aile tercihi yapılmasını talep ettiklerini belirtmiştir.

c. 6701 sayılı Kanununun 18. maddesinin 2. fıkrası uyarınca muhataptan alınan yazılı görüş 31.08.2021 tarihli yazı ile başvurana iletilmiş ve yazılı görüş talep edilmiştir. Başvuran, 24.12.2021 tarihinde Kurumumuza ilettiği yazılı görüşünde; muhatabın söz konusu taşınmazı kiraya vermeme nedenini komşularının isteklerine ve kiralama döneminin uzunluğuna bağlı kılmaya çalıştığı, ancak muhatapla yaptıkları konuşma içeriğinde “5 Temmuz’ da giriş ve 9 Temmuz’ da çıkış olacak şekilde müsait mi?” sorusuna muhatap tarafından “bakayım efendim, boş efendim” şeklinde cevap verildiği, bu durumda muhatabın iddia ettiği üzere tatilin süre aralığı evin kiraya verilmesinde asıl kıstas olsaydı şüphesiz ki muhatap tarafından evin müsait olduğuna dair mesajın gönderilmeyeceği, ilaveten komşuların isteklerinin bir evin kiraya verilmesinde bu derece önemli olmasının hayatın olağan akışına da aykırı düştüğü belirtilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

3. Anayasa’nın “Kanun önünde eşitlik” başlıklı 10. maddesi şöyledir:

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik

ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.”

4. Anayasa'nın “Mülkiyet hakkı” başlıklı 25. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

5. Anayasa'nın “Çalışma ve sözleşme hürriyeti” başlıklı 48. maddesi şöyledir:

“Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir (...).”

6. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun “Tanımlar” başlıklı 2. maddesinin (d) bendi şöyledir:

“Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi

(...)

ifade eder.”

7. 6701 sayılı Kanun'un “Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı” başlıklı 3. maddesi şöyledir:

“(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.”

8. 6701 sayılı Kanun'un “ayrımcılık türleri” başlıklı 4. maddesinin 1'inci fıkrasında, ayrımcılık türleri “a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık.” olarak sıralanmıştır.

9. 6701 sayılı Kanun'un “ayrımcılık yasağının kapsamı” başlıklı 5. maddesinin 1. fıkrası şöyledir:

“Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.”

Aynı maddenin 3. fıkrasına göre ise;

“Kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ve bunlar tarafından yetkilendirilenler, taşınır ve taşınmazları kamuya açık bir şekilde sunarken bu malları edinmek veya kiralamak isteyenler ile bunlar hakkında bilgi almak isteyenler aleyhine, bunların kiralanması, kira akdinin şartlarının belirlenmesi, kira akdinin yenilenmesi veya sona erdirilmesi, satışı ve devri süreçlerinin hiçbirinde ayrımcılık yapamaz.”

10. 6701 sayılı Kanun'un 9. maddesinin 1. fıkrasının (g) bendinde Kurumun, “ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli olduğu” düzenlenmiştir.

11. 6701 sayılı Kanun'un “İspat Yükü” kenar başlıklı 21. maddesine göre “Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Başvurular" kenar başlıklı 17. maddesinin 1. fıkrasında "Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir." hükmü bulunmaktadır. Bu çerçevede, ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan Y. K. tarafından yapılan başvuruya ilişkin ön inceleme neticesinde konunun, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığından Kurumumuzca esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olarak değerlendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

13. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'in 14'üncü maddesine göre; "Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."

14. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (Willis/Birleşik Krallık, para. 48; Okpiz/Almanya, para. 33). Farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayanması hususu ise AİHM tarafından belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, söz konusu meşruluğun varlığı ilk olarak, demokratik bir toplumda geçerli olan ilkeler göz önünde bulundurularak söz konusu tedbirin amacı ile etkileri arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir. Sözleşme'de belirtilen bir hakkın kullanılmasının ardındaki muamele farklılığının sadece meşru bir amaca yönelik olması tek başına yeterli değildir. 14'üncü madde gerçekleştirilmek istenen amaç ile kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi bulunmadığı takdirde de aynı şekilde ihlal edilmektedir (Belçika'da Eğitim Dili Davası, para.10). Mahkeme son zamanlardaki içtihatlarında ayrımcılığı kısaca, "göreceli olarak benzer durumda olan kişilere nesnel ve makul bir gerekçesi olmaksızın farklı davranılması" olarak tanımlamaktadır. (Zarb Adami/ Malta, para. 71).

15. AİHM'e göre "benzer durumlardaki kişilerin gördükleri muamelede, belirlenebilir bir özelliğe dayalı bir farklılık varsa doğrudan ayrımcılıktan söz edilebilir (Carson ve diğerleri, para. 61). Bir bireyin farklı muamelede tabi olması odağında gelişen doğrudan ayrımcılığın temelinde istenmeyen bir muamele vardır. Birleşmiş Milletler (BM) Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hakları Komitesi'nin 20 No'lu genel yorumunda doğrudan ayrımcılık şöyle tanımlanmıştır; "bir bireyin benzer bir durumda diğer bir bireye göre ayrımcılığın yasaklandığı nedenler temelinde daha olumsuz bir muamele görmesi, ayrıca karşılaştırılabilir benzer bir durum söz konusu olmadığında ayrımcılığın yasaklandığı nedenler temelinde yapılan ve zarar veren eylemleri ya da ihmalleri de içerir." (Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi; Genel Yorum 20; 'Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklarda Ayrımcılık Yasağı'; UN Doc, E/C. 12/GC/20; 10 Haziran 2009; para. 10).

16. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununda yer alan doğrudan ayrımcılık, "bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi" ifade etmektedir.

17. Somut olayda başvuran, ev kiralama konusunda medeni hali nedeniyle doğrudan ayrımcılığa maruz kaldığını iddia etmektedir. Muhatap ise başvurana medeni hali nedeniyle ayrımcılık yaptığını reddetmektedir.

18. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması ayrımcılık kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden oldukça güçtür. AİHM bu açıdan "makul şüphe bırakmayacak" bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkemeye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (Nachova ve Diğerleri,

para. 147). Ayrıca AİHM, başvuruçunun ayrımcılığa dair prima facie (ilk bakışta haklı görünen) delilleri ortaya koymasını yeterli görmektedir (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku; Harris, O'Boyle, Warbrick; s. 762).

19. AİHM'e yapılan başvuruların muhatabının Taraf Devletler olması ispat yükünün yer değiştirmesi ilkesini çoğu durumda gerekli kılmaktadır. Zira bazı durumlarda olayların tamamı ya da bir kısmı yalnızca yetkili makamlar tarafından bilinmektedir. Bu durumda dahi AİHM, bir başvuranın farklı bir muameleye maruz kaldığını en azından "kanıt başlangıcı" olarak adlandırılabilir bazı kanıtlarla ortaya koyduğu durumda bu farklı muamelenin yapıp yapılmadığının ya da haklı olup olmadığının ispatlanmasının karşı tarafa ait olacağını belirtmektedir (Chassagnou ve Diğerleri, para. 91-92).

20. Anayasa Mahkemesi ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi bağlamında yaptığı bir değerlendirmede "başvuruçunun kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerektiğini" belirtmiştir (Anayasa Mahkemesi, Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, para. 50.).

21. İspat yüküyle ilgili olarak, 6701 sayılı Kanun'un 21. maddesinde "Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir." hükmü yer almaktadır. Bu çerçevede Kuruma yapılan başvurularda ispat yükünün yer değiştirmesi için başvuranın iddiasının gerçekliğine dair kuvvetli emareler ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması gerekmektedir. Somut olayda başvuran, başvuru dilekçesinin ekinde muhatap malik ile yapmış olduğu görüşmenin ekran görüntüsünü sunmuştur. Ayrıca başvuran, ayrımcılık yasağının ihlal edildiği gerekçesiyle Kurumumuza başvuruda bulunacağını ve olası bir ihlal durumunda bunun idari yaptırım gerektiren bir eyleme sebebiyet vereceğini ifade etmiştir. Söz konusu görüşme, başvuranın iddialarının gerçekliği konusunda kanıt başlangıcı sayılabilecek niteliktedir. Bu nedenle de muhatap malikin başvurana medeni hali nedeniyle ayrımcılık yapılmadığını ispat etmesi beklenmelidir.

22. Somut başvuruda muhatap malik, söz konusu taşınmazın kendisine ait olduğunu, yazlık bölgede bulunan taşınmazını ailelere kiraya verdiğini, taşınmazın aileye uygun olduğunu, ayrıca komşuların da evin kiraya verilmesinde aile tercihinin dikkat edilmesi noktasında talepleri olduğunu ifade etmiştir. Bu kapsamda muhatap malik genel ifadelerle ayrımcılık yaptığını reddetmiştir. Ancak ayrımcılık yasağının ve eşit muamele ilkesinin ihlal edilmediğinin ispatını gerektiren durumlarda, yani ispat yükü yer değiştirdiğinde, genel ifadelerle ayrımcılık iddiasının reddedilmesi yeterli kabul edilmemelidir. (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, 30.03.2021 tarih ve 2021/68 sayılı karar, para. 26.)

23. Anayasa'nın "mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz." hükmünü haizdir. Anayasa'nın 48. maddesinde ise sözleşme hürriyeti düzenlenmiştir. Borçlar Kanununda da temel bir ilke olarak görülen sözleşme hürriyetinin; sözleşme yapıp yapmama, sözleşme yapılacak kişiyi seçme, sözleşmenin içeriğini belirleme ve değiştirme, sözleşmeye son verme gibi görünümüleri bulunmaktadır. Bahsi geçen madde hükümleri sözleşme hürriyeti ve mülkiyet hakkını koruma altına almış olsa da bu haklar kişilere sınırsız bir koruma alanı vermemektedir. Özellikle Anayasa'nın başlangıç metninde ve 10. maddesinde yer bulan eşitlik ilkesi bu hakların kullanımında sınırın aşılması anlamında bir fren görevi görmektedir. Dolayısıyla Anayasa'nın 35. maddesi ile 48. maddesinde koruma altına alınan haklar sınırlanamaz olmayıp, aynı zamanda eşitlik ilkesi ile de bağlantılıdır.

24. Türk Medeni Kanunu'nun 683. maddesinde bir şeye malik olan kimsenin o şey üzerinde dilediği gibi kullanma, yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkisine sahip olduğu hükme bağlanmış olsa da

söz konusu hükümde bu yetkinin sınırsız olmadığı da düzenlenmiştir. Bu yetkinin hukuk düzeninin sınırları içinde kullanılabileceği de aynı hükümde belirtilmiştir. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 3. maddesinde sayılan ayrımcılık temelleri arasında "medeni hâl" de yer almakta ve hiç kimseye medeni halinden dolayı ayrımcılık yapılamayacağı hüküm altına alınmaktadır. (TIHEK, 27.06.2018 tarih ve 2018/69 sayılı Karar, para. 35).

25. Birleşmiş Milletler (BM) Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Hakları Komitesi'nin 20 No'lu genel yorumunda medeni hal temeline ilişkin yapılan değerlendirme de medeni halin kişilere göre farklılık gösterebileceği çünkü kişilerin diğer şeylerin yanı sıra, evlenmiş ya da evlenmemiş olabilecekleri; belirli hukuksal sisteme göre uygun biçimde evlenmiş olabilecekleri; boşanmış veya dul kalmış olabilecekleri değerlendirilmesi yapılmış, ilaveten sosyal güvenlik kapsamındaki menfaatlere erişim konusunda, kişinin evli olup olmadığına bakılarak yapılan farklı muamelenin makul ve nesnel ölçütlere göre gerekçelendirilebilir olmasının gerekli olduğu da vurgulanmıştır (Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi; Genel Yorum 20; 'Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklarda Ayrımcılık Yasağı'; UN Doc, E/C. 12/GC/20; 10 Haziran 2009; para. 31).

26. Somut olay değerlendirilmesi yapıldığında ise taşınmazın maliki olan S. S., başvuran Y. K.'ye medeni hali nedeniyle mülkünü kiraya vermemiş, gerekçe olarak da evin aileye uygun olduğunu belirtmiştir. Bu halde kişilerin sırf medeni hali yani evlenip evlenmeme tercihlerinden dolayı bir hizmetin sunulmasında ayrımcı muamele teşkil edecek bir davranış eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağının koruma alanını zayıflatmaktadır. Dahası başvuranın ortaya koyduğu ayrımcı muameleyle ilişkin karine oluşturan olgular muhatap S. S. tarafından yeterli deliller ve gerekçelerle, ayrımcılık yasağı ve eşit muamele ilkesinin ihlal edilmediği ispat edilememiştir.

27. Bütün bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, başvuranın medeni hali nedeniyle ayrımcı bir muamele maruz kaldığı dolayısıyla da eşit muamele ilkesi ile ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaati hâsıl olmuştur.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,
2. Muhatap hakkında 5.000 TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,
3. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
4. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

18.01.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Aışan TİRYAKİ
II. Başkan

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan
(İzinli)

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-onaylıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi